

JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 26. april 2010
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsnr.: 2009-792-1106
Dok.: BRJ40030

Hermed sendes delvis besvarelse af spørgsmål nr. 105 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 9. november 2009.

Lars Barfoed

/

Jens-Christian Bülow

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

**Foreløbig besvarelse af spørgsmål nr. 105 fra Folketingets Retsudvalg
(Alm. del):**

”I forlængelse af ministerens besvarelse af REU alm. del samrådsspørgsmål F, G, H, I og J bedes ministeren redegøre for reglerne i Holland, Tyskland, England og Polen vedrørende kriminel lavalder, herunder reglerens historik og tilblivelse samt om der i de nævnte lande er debat om aldersgrænsen for den kriminelle lavalder.”

Svar:

Til brug for besvarelsen af spørgsmålet har Justitsministeriet via de danske ambassader i henholdsvis Holland, Polen, Storbritannien og Tyskland anmodet de relevante myndigheder i de pågældende lande om oplysninger vedrørende den kriminelle lavalder. Justitsministeriet har modtaget svar fra de tyske og polske myndigheder, som gengives nedenfor i uautoriseret oversættelse.

De tyske myndigheder har oplyst følgende:

”1. Hvad er aldersgrænsen for den kriminelle lavalder?”

Den kriminelle lavalder er i Tyskland 14 år (§ 19 i den tyske straffelov). Afgørende er alderen på gerningstidspunktet.

For unge under 18 år er der dog tale om en relativ strafmyndighed. Ungdomsdomstolen skal i hver enkelt sag vurdere, om den unge ”på gerningstidspunktet var moden nok i sin moralske og mentale udvikling til at indse, at vedkommendes handling var forkert og til at agere på basis af denne indsigt” (§ 3 i ungdomsloven). Der gælder endvidere en særlig ungdomsstrafferet, som ikke primært har til formål at afstraffe, men snarere at undgå nye strafbare handlinger ”Erziehungsgedanke” (opdragelsestanken). Ungdomsstrafferetten er knyttet til strafbare forhold som beskrevet i den almene tyske strafferet, men dens strafferamme og sanktionsmuligheder gælder ikke i ungdomsstrafferetten. Ungdomsstrafferetten indeholder derimod et selvstændigt differentieret katalog af retslige konsekvenser og en række særlige forskrifter med hensyn til domstolens ordning, procedure og eksekvering.

En voksens fulde straffemyndighed uden individuel vurdering i henhold til ungdomsstrafferet gælder først med opnåelse af det 18. år.

”Unge voksne” mellem 18 og 21 år behandles stadig i henhold til ungdomsstraffeloven, hvis de på gerningstidspunktet i deres

moralske og mentale udvikling var sammenlignelige med unge, eller hvis gerningen/det strafbare forhold er en typisk ungdoms-overtrædelse.

2. Hvad er den historiske baggrund for aldersgrænsen på den nuværende kriminelle lavalder (hvornår blev den indført, og hvad var lovgivers motiver for at vælge denne aldersgrænse?)

Den kriminelle lavalder blev allerede i 1923 fastsat til 14 år. Den ungdomsdomstolslov, der dengang trådte i kraft, er frem til i dag ikke blevet ændret. I straffeloven fra 1871 var den kriminelle lavalder fastsat til 12 år. Her var strafmyndigheden allerede relativ, som beskrevet ovenfor.

På baggrund af erfaringerne med domstolspraksis og nyere kriminalistisk videnskab (tidligere form af kriminologi), psykologi og pædagogik var man allerede i 1890'erne begyndt at stille spørgsmålstejn ved aldersgrænsen på 12 år. Fra flere sider blev der stillet krav om at øge alderen til 14 eller 16 år. Tilhængere af den "klassiske skole" ønskede dog at bibeholde 12-års-reglen for fortsat at kunne tydeliggøre og sanktionere passende over for unge under 14 år i forbindelse med kriminelle handlinger.

Følgende overvejelser lå til grund for, at straffealderen i 1923 blev sat op på 14 år:

- Indsigt fra nyere kriminalistikstatistik. Jo hårdere straf, jo højere var risikoen for et tilbagefald.
- Indblik i straffens skadelige bivirkninger især med henblik på den unges videre udvikling (lære fra ældre medfanger, stigmatisering og isolation osv.).
- Erkendelse af, at børn ikke kun er "små voksne", men at de adskiller sig fra voksne - ikke kun kvantitativt, men også kvalitativt på grund af deres udviklingssituation, og at denne særlige udviklingssituation tydeligt rækker ud over 12 årsalderen. Dette havde konsekvenser for forudsætningen for en ungs straffesigtelse og gjorde en særlig behandling nødvendig.
- Ungdomsvelfærdslov. Parallelt til ungdomsdomstolsloven vedtoges en ungdomsvelfærdslov som en del af den offentlige omsorgsforpligtelse (i dag sociallovbog VIII – børn og ungdom). Denne lov gav bedre muligheder end straffeloven for at integrere en ung i samfundet igen.

Aldersgrænsen på 14 år blev ikke valgt på basis af naturvidenskabelige erkendelser, men som en normativ beslutning med et vist empirisk fundament. I sidste ende var det et kompromis mellem tilhængere af den ikke-formålsorienterede "klassiske skole" og den i høj grad præventivt orienterede "moderne skole". Et fremherskende synspunkt var, at unge i 14-årsalderen

afsluttede folkeskolen "Volksschule" og kom i lære, hvorved de gradvist indtrådte i de voksnes verden.

3. Har aldersgrænsen for den kriminelle lavalder været diskuteret for nyligt?

Den sidste store reform af ungdomsdomstolsloven blev gennemført i 1990. Baggrunden var kriminologiske og empiriske erkendelser. Reformen sigtede mod at styrke ungdomsdomstolens mulighed for at gennemføre ambulante reaktioner, som fremmer positive udvikling og søger at undgå ungdomsstraf og varetægtsfængsling. I forbindelse med lovgivningsarbejdet har fagkredse – ligesom i 1960'erne – krævet en forhøjelse af den kriminelle lavalder til 16 år. I sidste ende blev 14-års-grænsen dog bibeholdt, idet den stadig blev vurderet adækvat af lovgiverne.

Det ungdomskriminalpolitiske klima har i Tyskland – som i andre lande – ændret sig betydeligt i løbet af 90'erne på grund den statistiske stigning i kriminaliteten, de i medierne stærkt eksponerede enkelttilfælde af voldsforbrydelser gennemført af unge serieforbrydere under den kriminelle lavalder og angiveligt en overordnet tendens til yngre og yngre kriminelle. Dette har i de seneste år medført krav i offentligheden – men også i form af parlamentariske initiativer – der sigter mod en nedsættelse af den kriminelle lavalder (i reglen til 12 år). Hovedargumentet har primært bestået i en antagelse om, at unge mennesker modnes hurtigere end tidligere, samt at man, inden strafmyndigheden indtræder, må se passivt til uden mulighed for at kunne gribe ind i udviklingen af en kriminel karriere.

Sådanne parlamentariske initiativer har indtil nu ikke haft succes og er blevet afvist af de skiftende forbundsregeringer henholdsvis forbundsjustitsministeriet. På konferencen for de enkelte delstaters justitsministre i 2006 blev det endvidere enstemmig vedtaget at bibeholde den nuværende kriminelle lavalder.

Centralt for afvisningen af en lavere kriminel lavalder var følgende:

Ifølge stort set alle eksperter på området for børne- og ungdomskriminalitet var en nedsættelse af den kriminelle lavalder ikke anbefalelsesværdig. Den kropslige modenhed samt udviklingen af visse intellektuelle færdigheder kan ganske vist registreres tidligere hos børn end for f.eks. 100 år siden. For så vidt angår sociale kompetencer og ansvarlighed, som er en forudsætning for at reagere med de midler, en ungdomsdomstol råder over, er det imidlertid ikke tilfældet. Tabet af en mere almen opførselskodeks, det voksende udbud af værdi-orienteringsmuligheder, mangfoldigheden af medie- og forbrugsstimulerende indflydelser, forlængelsen af skole- og elevtiden mv. har

tværtimod forsinket dannelsen af ansvarlighedsmodenheden blandt unge mennesker.

Størstedelen af ungdomskriminaliteten udspiller sig på bagatelplanet og udspringer hovedsageligt af handlinger, der kan forklares med barnlig eventyrlyst og en endnu ikke tilstrækkeligt udviklet indsigt og styring af egne færdigheder. Ifølge de kriminologiske erkendelser afvikles en sådan type adfærd i forbindelse med den videre udvikling af selvet. Fagfolkene taler således om ungdomskriminalitetens episodekarakter og ”spontan-remission”. Igennem indflydelsen på barnets personlighed og selvbillede kan en tidlig strafferetlig indgriben gribe negativt ind i denne proces og ødelægge udsigten til en fremtidig lovlydig adfærd, hvorved det modsatte af hensigten vil være opnået.

Dette betyder dog ingeniunde, at en alvorlig og gentaget kriminel adfærd bør forbigås passivt. I den ottende sociallovbog (Achttes Sozialgesetzbuch – SGB VIII) – vedrørende børn og unge – giver retsordenen mulighed for differentierede og mangfoldige tilbud til børn og unge samt deres forældre med henblik på at integrere unge i samfundet. Til de mulige tilbud hører bl.a. pædagogisk rådgivning, opdragelsesformynderskab og socialt gruppearbejde. I det omfang det er nødvendigt, kan foranstaltninger gennemføres med tvang via familiedomstolen.

Der foreligger således også retslige handlingsmuligheder i forhold til børn og unge under den kriminelle lavalder.

I det omfang man står over for særligt problematiske områder eller enkelttilfælde, gælder det om at benytte disse retslige muligheder fuldt ud. Af særlig betydning er vellykket kommunikation og samarbejde mellem politi, ungdomsmyndigheder og familiedomstolen. I forskellige byer og regioner er der med tiden blevet indrettet passende modelprojekter, som udviser succesfulde resultater.”

De polske myndigheder har oplyst følgende:

”Den polske straffelovgivning sætter den alder, en person må have nået for at ifalde strafferetligt ansvar, ved 17 år på det tidspunkt, hvor den strafbare handling begås (straffelovens § 10 stk. 1). Personer under denne alder betragtes som unge, og for dem gælder der en særskilt form for procedure ved en familiedomstol, der benytter sig af uddannelsesmæssige, opdragende og sanktionerende foranstaltninger. Straffelovens § 10, stk. 2, foreskriver, at der undtagelsesvis kan ske en strafferetlig behandling af unge over 15 år, der begår særligt grove lovovertrædelser. Disse findes anført i den nævnte lov og omfatter:

- Attentat mod den polske præsident (§ 134).
- Mord af simpel eller skærpet karakter (§ 148 stk. 1-3).

- Forsætlig forårsagelse af alvorlig legemsbeskadigelse, herunder med døden som en skærpende følge (§ 156 stk. 1 og 3).
- Forsætlig frembringelse af en hændelse, der generelt anses for farlig, herunder med døden eller alvorlig legemsbeskadigelse for mange personer som en skærpende følge (§ 163 stk. 1 og 3).
- Terrorangreb mod et sø- eller luftfartøj (§ 166).
- Forsætlig forårsagelse af en katastrofe, herunder med døden eller legemsbeskadigelse for mange personer som en skærpende følge (§ 173).
- Massevoldtægt (§ 197 stk. 3).
- Massevoldtægt med særlig grusomhed (§ 197 stk. 4).
- Kidnapning af et gidsel, herunder med døden eller alvorlig legemsbeskadigelse som en skærpende følge (§ 252).
- Voldeligt røveri (§ 280).

Med hensyn til historikken bag lovgivningen vedrørende aldersgrænsen for strafferetligt ansvar, er kilden straffeloven med løbende ændringer.

I det væsentlige anerkendte man først evnen til at ifalde strafansvar ved den første polske kodificering af strafferetten i 1932. Efter straffeloven fra 1932 var aldersgrænsen for, at en lovovertræder kunne ifalde ansvar, 17 år (på gerningstidspunktet).

Lovovertrædere under denne alder blev betragtet på den måde, at de ubetinget ikke var omfattet af straffeloven. Det var i paragraf 69, stk. 1, i den daværende lov fastlagt at:

Fritaget for straf er:

- a) en ung, der begår en lovovertrædelse før det fyldte 13. år,
- b) en ung, der efter at være fyldt 13 år, men før det fyldte 17. år, begår en lovovertrædelse ubevidst, dvs. uden at have en moralsk og psykisk udvikling, der gør det muligt for ham eller hende at forstå rækkevidden af handlingen og styre sin adfærd.

Stk. 2 Sådanne unge behandles kun af retten med opdragende foranstaltninger, herunder en skarp irettesættelse, ansvarligt tilsyn af forældre, tilsynsværger eller særlige procesværger eller ved anbringelse i ungdomsfængsel.

Unge, der var over 13 år, men under 17 år og forsætligt havde begået en forbudt, strafbar handling, blev af retten sendt i ungdomsfængsel.

Straffeloven af 1932 gjorde idømmelse af straf til unge mulig med obligatorisk lempelse i to særlige tilfælde for forsætlige, strafbare handlinger begået af unge under 17 år:

- 1) hvis straffesagen mod den unge blev indledt, efter at den unge var fyldt 17 år, og en anbringelse i ungdomsfængsel ikke længere ville tjene noget formål,

2) i tilfælde, hvor retten besluttede at anbringe den unge i ungdomsfængsel, men hvor det ikke skete før den unge var fyldt 20 år, idømte retten obligatorisk en fængselsstraf.

Bestemmelserne i denne lov vedrørende behandlingen af unge lovovertrædere var gældende indtil den 13. maj 1983, hvor der i henhold til lov af 12. oktober 1982 blev indført ændringer i behandlingen af unge lovovertrædere.

Ved lov af 19. april 1969, betegnet straffeloven af 1969, blev der indført ændringer vedrørende aldersgrænsen og strafansvar i forhold til straffeloven af 1932. Bestemmelserne i denne lov trådte i kraft den 1. januar 1970.

Straffeloven af 1969 bevarede i § 9, stk. 1, aldersgrænsen for strafansvar ved 17 år. Samtidig var der i denne lov en regel om fritagelse af unge for strafansvar efter de regler, der gjaldt for voksne, idet de i stedet var omfattet af reglerne i den nye lov. I § 9 i straffeloven 1969 var det bestemt:

§ 9, stk. 1. Den, der begår en strafbar handling efter at være fyldt 17 år, er underlagt de regler, der er fastlagt ved denne lov.

Stk. 2 En ung, der efter at være fyldt 16 år begår livsfarlig kriminalitet, voldtægt, voldeligt røveri eller en forbrydelse mod den almene sikkerhed eller med forsæt påfører en anden alvorlig legemsbeskadigelse, kan gøres ansvarlig herfor efter bestemmelser i denne lov, hvis sagens omstændigheder og gerningsmandens egenskaber og forhold tilskynder dertil, navnlig hvis den unge tidligere har været undergivet opdragende og sanktionerende foranstaltninger uden resultat.

Stk. 3 En lovovertræder, der begår en strafbar handling efter at være fyldt 17 år, men før det fyldte 18. år, straffes med sanktionerende og opdragende foranstaltninger af en karakter, der er tiltænkt unge, hvis sagens omstændigheder og den unges egenskaber og forhold taler herfor.

Lovens *ratio legis* var på den ene side hensynet til opdragelse af den unge og på den anden side hensynet til den sociale retfærdighed, dvs. ansvarliggørelse. Det var efter lovgivernes opfattelse nødvendigt på grund af en væsentlig stigning i kriminaliteten blandt unge under 17 år, en brutalisering af de handlinger, der blev begået af de værste lovovertrædere og et samfundsmæssigt behov for en retfærdig gengældelse for handlinger mod liv og førlighed.

Endvidere fastholder den lov, der har været gældende siden 1. september 1998 (straffeloven af 1997), i § 10, stk. 1, aldersgrænsen ved 17 år. Den løsning, der er indført i den nuværende straffelov i § 2, stk. 10, indebærer en væsentlig udvidelse af grundlaget for at pålægge unge lovovertrædere strafansvar sammenholdt med bestemmelserne i straffeloven af 1969. Først

og fremmest blev aldersgrænsen for et særligt strafansvar sænket fra 16 til 15 år. De vigtigste argumenter, der talte herfor, var den store stigning i ungdomskriminaliteten og dens stigende brutalitet, samt at de unge vokser hurtigere op på grund af ændringer i samfundet.

Arbejdet med at ændre straffeloven med hensyn til spørgsmålet om unges strafansvar er nu under fortsættelse i et projekt, der i vidt omfang udvider rækken af handlinger, som unge kan ifalde ansvar for, fra de er fyldt 15 år og opefter. Der indføres også den regel, at unge der allerede er idømt en frihedsstraf eller har været anbragt på en anstalt for unge, gøres strafferetligt ansvarlige som voksne, hvis der rejses tiltale med dem igen.”

Når Justitsministeriet modtager svar fra de resterende lande, vil ministeriet vende tilbage til sagen.